

‘Britse systeem lijkt op apartheid’

Groot-Brittannië behoort tot de landen met de grootste kloof tussen arm en rijk, ondanks de pogingen van Labour. ‘Dit zijn Victoriaanse toestanden.’

Door Gert-Jan van Teeffelen

Groot-Brittannië is een klassenmaatschappij waar afkomst sterk telt. Er gaapt een groot gat tussen arm en rijk. Na 13 jaar Labour is hierin amper verandering gekomen. Integendeel. De kloof groeit zelfs. Statistieken en onderzoeken spreken boekdelen. De sociale mobiliteit stukt; jonge artsen en advocaten van nu komen uit een smallere bovenlaag dan hun collega's van in de vijftig. Verschillen in inkomen, levensverwachting en op tal van andere terreinen nemen toe. Van de rijkste industriële naties in de wereld zijn alleen in Singapore, de Verenigde Staten en Portugal de verhoudingen schever.

Danny Dorling (42), hoogleraar sociale geografie aan de University of Sheffield, doet al twintig jaar onderzoek naar sociale ongelijkheid, internationaal en in Groot-Brittannië. Onlangs publiceerde hij een nieuw boek. Volgens hem heeft Labour, ondanks alle goede bedoelingen, ‘op spectaculaire wijze gefaald’.

Van welke statistieken schrikt u?

‘Vorig weekend verscheen de nieuwe ‘Rich List’ van de *The Sunday Times*. De duizend rijkste Britten zijn vorig jaar 30 procent rijker geworden, de grootste toename aller tijden. In Londen zijn de verschillen het sterkst. Het is nu de westerse metropool met de grootste welvaarts-kloof, veel groter dan New York of Tokio. De rijkste 10 procent van de bevolking heeft een gemiddeld vermogen van 1,1 miljoen euro. De armste 10 procent bezit nog geen 4.000 euro. Dat is een factor 273, het grootste gat sinds 1854, de tijd van Charles Dickens. Victoriaanse toestanden. Elders in het land zijn we terug bij de jaren twintig. Dit kan niet veel langer zo doorgaan.’

Victoriaans, dat klinkt erg zwaar. Toen waren er sloppenwijken, met amper zorg en scholing.

‘Dat klopt. Toch is de kloof nu nog bescheidender, als je kijkt hoe ontzettend veel rijker we nu zijn. Het is nu veel makkelijker het gat te verkleinen. Er is hier een bijna Amerikaanse verering voor rijkdom en beroemdheden. Reclame heeft daarmee te maken. In de VS wordt 4 procent van het bruto nationaal product besteed aan reclame. In Groot-Brittannië is dat 2 procent, nog altijd het dubbele van andere Europese landen. Mensen worden continu aangespoord dingen te kopen, ze staan onder druk niet onder te doen voor anderen. Dit verklaart mede waarom gezinnen hier zoveel lenen. De helft van de creditcardschulden in West-Europa staat op naam van Britten.’

U wijt de hardnekkige kloof aan nieuwe vooroordelen.

‘Er is weer een houding ontstaan dat armoede onvermijdelijk is, het hoort er nu eenmaal bij. We hebben zelfs de neiging de armen de schuld te geven. Als Britten volgend jaar ontdekken dat ze niet meer op vakantie kunnen door de draconische bezuinigingen, zullen velen weer gaan wijzen op alle ‘profiteurs’. Terwijl gemiddeld met uitkeringen misschien eenduizendste is van alle belastingontduiking. Vergeet niet, Britse uitkeringen zijn al extreem laag. Een al-

Volgens hoogleraar Dorling doen landen met gelijkere verhoudingen het in alle opzichten beter: er zijn minder drugsverslaafden, minder mensen met overgewicht en met geestelijke problemen. De levensverwachting is hoger en zelfs de treinen rijden beter op tijd. Foto Aubrey Wade

leenstaande werkloze krijgt 10 euro per dag. Daar moet hij rekeningen, kleding en eten van betalen. Alleen met de huur kan hij nog wat hulp krijgen. Denk eens na: 10 euro per dag. Daar kan niemand van leven.’

Heeft Labour het niet geprobeerd?

‘Labour heeft veel gedaan. De partij kende veel goed bedoelende mensen, waartoe ik overigens Tony Blair niet reken. Zijn groepje volde zich naar eigen zeggen ‘extreem relaxed’ bij de gedachte dat mensen onder hun toezien ‘stinkend rijk’ zouden kunnen worden. Maar het heeft niet gewerkt. Ze gingen van bovenaf strooien met geld, maar daarvan is veel bij de middenklasse beland. Elke andere regering onder Labour in de afgelopen eeuw slaagde erin de ongelijkheid in elk geval een beetje weg te werken. Het is in grafieken moei-

lijk een verschil te zien tussen het Labour van Blair en de Thatcher-jaren.’

Labour claimt dat er nu minder kinderen opgroeien in armoede.

‘Volgens de definitie van absolute armoede is dat zo. Er leven nu meer mensen net boven de armoedegrens. Dan hebben we het hier over 16 duizend euro bruto per jaar. Maar kun je daarvan met een gezin leven in een stad als Londen? Ben je dan op eens niet arm meer? Nonsens. Je moet het relateren aan alle kosten die je moet maken om in leven te blijven.’

U stelt dat er ‘onderwijskundige apartheid’ is in Groot-Brittannië. Wat bedoelt u?

‘In dit land gaat 25 procent van alle onderwijsbestedingen naar de 7 procent van de kinderen op privéscholen. Alleen in Chili is die verhouding

schever. Dat geld is dus afkomstig van particulieren en niet van de staat, maar dat maakt de kloof niet minder ernstig. Het woord apartheid klinkt zwaar, maar zo vreemd is die vergelijking niet. Toen Nelson Mandela werd berecht in Zuid-Afrika, gaf hij een toespraak waarin hij het feit hekelde dat aan het onderwijs van zwarte kinderen twaalf maal minder werd besteed dan aan dat van blanke kinderen. In Groot-Brittannië kosten de beste privéscholen 30 duizend euro per kind per jaar, voor een staatschool is slechts een paar duizend euro beschikbaar.’

Is het onderwijs zo slecht?

‘Ik kom zelf uit Oxford, geen arme stad. Maar daar gaat 10 procent van de jongens zonder diploma van school. Alleen in Liverpool en Hull is dat hoger. Steeds meer van de linkse,

CV

1968

Geboren in Oxford

1991

Gepromoveerd aan de University of Newcastle, na studie sociale geografie en wiskunde.

2003

Hoogleraar aan de University of Sheffield.

2008

Adviseur Britse regering over sociale mobiliteit

2009

Adviseur World Health Organization

2010

Publicatie boek *Injustice: Why Social Inequality Persists*. Policy Press

Getrouwd, drie kinderen

Guardian-lezende elite van Oxford University stuurt zijn kinderen nu naar privéscholen. Stilletjes en beschaamd, ze praten er liever niet over. Ze geven nu de helft van hun salaris uit aan schoolgeld. Privéscholen zijn als grote auto's. Als je ziet dat de hele straat er in rijdt, ga je het ook doen. Maar zo geweldig zijn ze niet. Ze leiden tot een verknipt wereldbeeld. Laatst nam ik een groep mee naar een arme wijk, dat zagen ze als een soort safari. En als je de lessen in een Nederlandse school waarover iedereen klaagt, zou vergelijken met die van een doorsnee Britse privéschool, weet ik zeker dat die in Nederland veel beter zijn.’

U noemt Nederland vaker als voorbeeld.

‘In Nederland heb je weinig extreme verschillen. Kinderen mengen zich gemakkelijk met andere sociale achtergronden, gaan naar dezelfde scholen, spelen met elkaar op straat, kunnen zichzelf zijn. Mijn geadopteerde broer woont in Nederland en heeft een getinte huidskleur. Dat is niet altijd makkelijk, Nederland is zeker niet perfect. Maar zelfs hij zegt dat het leven in Nederland veel relaxter is dan hier, waar mensen zich kapot werken om verder te komen. En je wordt er op je werk beter behandeld. Er zijn sowieso vrij veel jonge mannen die vanuit hier naar Europa verhuizen die nooit meer terugkomen.’

Is dat verschil echt zo groot?

‘De statistieken zijn genadeloos. Landen waar de verhoudingen minder scheef zijn, zoals Nederland of Japan, doen het op bijna alle terreinen beter. Ze hebben minder drugsverslaafden, minder tienerzwangerschappen, minder echtscheidingen en minder mensen met overgewicht, waar Groot-Brittannië tot de top behoort. Er zijn minder kinderen die in armoede leven en kinderen doen het beter op school. In landen met gelijkere verhoudingen worden meer patenten en uitvindingen geregistreerd. De levensverwachting is hoger. De kwaliteit van de huisvesting is beter – Britten hebben de kleinste huizen van West-Europa. Het aantal mensen met geestelijke problemen is dramatisch lager. Zelfs de treinen rijden beter op tijd in egalitaire landen, zo blijkt. De lijst is eindeloos.’

Hoe is de kloof te dichten?

‘Met het verhogen van de uitkeringen zou je veel Britten een menswaardiger bestaan geven. Een belasting op de waarde van grond lijkt mij heel effectief om geld op te halen. Grond kun je niet verstoppen. De hertog van Westminster, die half Londen bezit, zal dat niet leuk vinden. Dat wordt mij niet in dank afgenomen, ik krijg zelfs het verwijt dat ik marxist zou zijn. Ik heb geen hekel aan rijken. Maar het lijkt mij niet overdreven te proberen het verschil met andere landen te dichten.’

Zitten er ook voordelen aan zo'n grote kloof?

‘Nauwelijks. Het aantal zelfmoorden ligt iets lager, de mensen zijn harder. En ik denk dat wij meer gevoel voor humor hebben. In landen met oneerlijke verhoudingen is de neiging tot ironie en cynisme veel groter.’